

Наталья Максимова, д-р психол. наук, проф.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

НЕДОСТАТКИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА КАК ПРЕПЯТСТВИЯ В ПРАКТИКЕ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ

В статье рассмотрена проблема совершенствования законодательного обеспечения деятельности социальных служб. Показано, что недостатки нормативно-правовой базы тормозят реализацию заданий социального работника. Приведены примеры негативного влияния законодательства на решение проблем профилактики преступности несовершеннолетних и работы с семьями, оказавшимися в сложных жизненных обстоятельствах. Представлены направления решения указанных проблем.

Ключевые слова: социальная работа, законодательство, несовершеннолетние правонарушители, семьи, оказавшиеся в сложных жизненных обстоятельствах.

Maximova Natalia, Dr. of Sc., Prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

LEGISLATION SHORTAGE AS AN OBSTACLE FOR SOCIAL WORK PRACTICE

The article discovers problem of social services activity legislation support improving. It is shown that current legislation system shortcoming slow down the social worker task realisation. The article shows examples of lack of legislation negative influence on problems of adolescence criminality prevention and activity with families involved in complex life situation. The directions of abovementioned problems solving are presented.

Key words: social work, legislation, adolescent lawbreaker, families involved in complex life situation.

УДК 159.9-058.862

Тетяна Мельничук, канд. психол. наук, ст. наук. співроб.
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ

СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ РОЗБУДОВИ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕЖ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СІМ'Ї УСИНОВЛЮВАЧІВ

У статті розкрито основні характеристики функціонування сім'ї усиновлення як малої групи, що розвивається за аналогією кривної на основі збереження психологічних меж сім'ї, її інтеграції в найближче соціальне оточення та її цілісності навіть після досягнення дітьми повноліття. На підґрунті теоретичного і практичного аналізу, власного соціального досвіду проаналізовано порівняння українського та міжнародного досвіду щодо здійснення соціально-психологічної роботи з усиновлювачами та їх родинами.

Ключові слова: усиновлення, виховання некривної дитини, соціально-психологічна підтримка усиновлювачів.

Сім'я – це первинна група суспільства, члени якої об'єднані кривними зв'язками, шлюбом чи усиновленням, а також спільними інтересами, почуттями, прагненнями і характеризуються наявністю подружніх, сімейно-родинних і батьківських стосунків, що відрізняє "сім'ю" від такого групового об'єднання як "сімейна група". Виокремлення сім'ї поміж інших малих груп здійснюється на основі наявності між подружжям особливого союзу, якому притаманне духовне єднання, глибокі інтимно-довірливі зв'язки; переважання неформальних довірливих відносин між чоловіком і дружиною, між батьками і дітьми; особливий спосіб формування взаємин на основі симпатій, кохання, духовної єдності. Повноцінність сімейного середовища відображається у наявності повного складу сім'ї, всіх типів міжособистісних зв'язків та розбудови атмосфери довіри та взаємоприйняття.

Виходячи з того, що усиновлення реалізується засобом правового акту вітчизняного та міждержавного значення, то ми вбачали доречним більш широко описати встановлені норми усиновлення, як діючі в Україні, так і світі на предмет їх змісту та форми, а також узгодженості пріоритетів захисту дитини з пріоритетами правами дорослих. На нашу думку, це має дати нам розуміння тих соціально-правових меж, які і будуть визначати процес усиновлення і особливості опанування сім'ями-усиновлювачами ознак відповідності сімейно-громадській традиційності життя та дасть можливість нам виокремити соціальні чинники ефективності процесу усиновлення.

Отже метою нашого дослідження є визначити основні соціальні чинники розбудови психологічних меж життєдіяльності сім'ї усиновлювачів в порівняннях практик української системи і міжнародної та показати важливість єдності соціально-психологічних компонентів послідовності всього процесу усиновлення для досягнення у подальшому його ефективності.

Сім'я усиновлювачів є нетрадиційним типом сімей, які згідно В. Сатир створюються за особливих ситуативних обставин, або продовжують функціонувати після певних змін в їхньому складі [10; 12]. Це такі, як: неповна сім'я, що складається із одного дорослого (батька чи матері) і дітей як наслідку розлучення або відсутності офіційної реєстрації стосунків, коли один із партнерів відмовляється від подальших сімейних взаємин, або в результаті цілеспрямованого рішення дорослого про створення такої форми власної сім'ї; змішана сім'я – коли чоловік та жінка вступають в повторні сімейні стосунки, а їхні діти займають позицію зведених братів і сестер однієї сім'ї. Зокрема цей тип сім'ї науковець і психолог Т. Говорун називає реструктуризованою сім'єю [4].

В традиційній психології сім'я виступає структурною одиницею з певним набором інструментальних функцій, що розкривається у структурному (А. Егліте, Х. Бутерфілд, С. Ковальов, М. Мацківський, Дж. Мевес, Н. Соловйов, І. Трухін, О. Харчев, Р. Штерн) та функціональному наукових підходах (С. Ковальов, В. Соловйов, В. Целуйко, О. Харчев та інші) [6; 40; 52; 214], в індивідуально-орієнтованому (А. Адлер, Е. Ейдемільлер) та системному (М. Боуен, В. Сатир, О. Черніков). Водночас, на думку О. Васильченко, сучасна сім'я не стільки виступає самоцінністю, скільки засобом забезпечення індивідуальних соціально-психологічних та економічно-матеріальних потреб життєдіяльності її членів [3]. Інтегруючи наукові надбання становлення психологічного знання про сім'ю, сучасні науковці все більше зосереджують свою увагу на ідеях самовизначення членів сім'ї на явищі егалітарності, сприяють забезпеченню психологічних меж життєдіяльності сім'ї [3; 4]. Дослідження явища усиновлення пов'язано із складністю та закритістю цього процесу, що зосереджує увагу науковців на більш доступній сфері досліджень, зокрема функціонуванні замісних сімей (прийомних, пат-

ронатних, опікунських), що розкрито в працях Г. Бевз, В. Ослон, П. Котлі, О. Співаковської та ін. [1]

В дослідженнях В. Сатир, Г. Бевз, Т. Мельничук розкриті особливі умови створення сімей-усиновлювачів, що вказують на дію, яка не відповідає традиційно-природному механізму розширення складу сім'ї засобом народження дітей, а здійснюється шляхом їх прийняття в сім'ю при різних обставинах, що вимагає як власного рішення, так і схвалення громади як найближчого соціального оточення сім'ї [1; 2; 8; 10].

Аналіз теоретичних джерел показав, що законодавча норма визначення сім'ї виступає із певних основ: спільне проживання, спільний побут та взаємні (спільні) права та обов'язки, захисту прав власності та успадкування майна, а також взаємність догляду. Усиновлення, як культурна форма традиційності сімейного життя кожного народу регулюється правовими нормами окремої країни через встановлену процедуру, метою якої є орієнтація на досягнення показників здорового функціонування сім'ї та дитини.

Таким чином, особливістю створення сім'ї усиновлювачів є спеціальне об'єднання людей в сім'ї на основі окремого рішення дорослих та дитини, обставини яких можуть мати різний рівень оприлюднення. З боку дитини цей процес включає обставини неприродного її "вивільнення" із кривно-родинних зв'язків, вказуючи тим самим на порушення усталеності життя (неприродність фізичної чи соціальної "смерті" людей у зрілому дитородному віці" та відмова від їхніх дітей родини). З боку дорослих проглядаються компенсаторні тенденції прагнення до відновлення його природності, що зафіксовано в численних літературних та наукових джерелах [2; 9]. Це такі дії дорослих, як: придання цьому процесу природності засобом імітації вагітності і пошуку дитини в іншій територіальній громаді, що історично зафіксовано фактами викрадення дітей, їх продажі тощо; виказування соціальної відповідальності через згоду прийняти осиротілу дитину як іншого етнічного походження, так зі своєї громади, і, відповідно, прийняти вимоги її походження та можливі соціальні наслідки (взаємодія з деструктивністю кривної рідні, переживання від тягот відмінності дитини від загальної спільноти, боротьба із стереотипами та упередженнями тощо); активних дій людей щодо турботи про дитину в громаді, яка потерпає від нехтуючого ставлення її родини з наступним прийняттям її як члена власної родини на добровільній основі через акт породичання [1; 8].

Дослідженням було встановлено, що визначення типу, форми захисту та утримання дітей в ситуації їх осиротіння залежить від країни, економічної спроможності та рівня розвитку її громадянського суспільства. На це також вказує зроблений Г. Бевз порівняльний аналіз соціально-правових засад системи замінних сімей для осиротілих дітей в різних країнах, зокрема України та Польщі [2].

Усиновлення як таке, що не суперечать моральним засадам суспільства, визнається в більшості країн світу підґрунтям створення сім'ї та однією із програм профілактики сирітства. Наприклад, США має давні традиції в поширенні програми про догляд за дітьми у формі тимчасового влаштування в сім'ї. Законодавство Великої Британії, регулюючи роботу соціального працівника з проблемними сім'ями, основну увагу також приділяє можливості залишити дитину у кривній сім'ї, або, на крайній випадок, направити її до родичів. Концепція захисту дитини в цій країні має таке положення як "піклування, поширене на усіх членів родини". У Великобританії така форма піклування про дитину як усиновлення є вагомим частиною соціальної політики, конт-

роль за якою утримує держава. У Великобританії, як і переважно в більшості країн, усиновлюють немовлят, або дітей раннього віку, які не мають можливості в подальшому повернутися у свою сім'ю. У Швейцарії правова система надає громаді (як первинного соціального оточення сім'ї) великі повноваження з питань організації соціальної державної допомоги та забезпечення прав обездолених дітей. Аналогічну політику впроваджує і система захисту дітей Канади. Усі соціальні служби керуються принципом субсидарності – мінімального втручання держави і з максимальним використанням місцевих допоміжних засобів. Слід зауважити, що застосування такого принципу можливе лише у країнах із сильним громадським сектором та децентралізацією системи державного управління [5; 7; 8].

Зазначимо, що у тих країнах, громадяни яких усиновлюють найбільшу чисельність українських дітей (США, Італія, Іспанія, Франція) переорієнтація усиновлення на захист прав дитини сформувала жорсткий механізм щодо соціальних та психологічних показників відбору усиновлювачів, де останній передбачає оцінку їхніх фізичних, соціально-психологічних батьківських компетентностей [7]. Дослідженням було визначено реалізатора функцій оцінки та підготовки іноземних усиновлювачів, яким виступає агенція, що узгоджує свою роботу із компетентними органами, наприклад, в США – Службою Імміграції та Натуралізації; Канаді – Урядом провінцій; Італії – Судом у справах неповнолітніх; Ізраїлі – Міністерством внутрішніх справ; Німеччині – Окружним бюро, відділом по справах іноземців; Франції – Міжнародною службою усиновлення при Міністерстві закордонних справ [5; 8]. Така співпраця гарантує українським дітям всі права нарівні із автентичним дитячим населенням країни усиновлювача.

В Україні вищезазначені тенденції забезпечення прав дітей знаходяться ще тільки на етапі зародження. Загалом аналіз системи замінного догляду за дітьми був зроблений групою українських дослідників із визначенням в ньому місця усиновлення [6]. Опираючись та поглиблюючи здобутки авторів ми дійшли висновку, що існуюче законодавство в сфері усиновлення не має достатньої узгодженості, що пов'язано в тому числі із дією норми "таємниці усиновлення" та обумовленими нею наслідками: складністю та закритістю процесу усиновлення, недостатньою дослідженістю проблеми психологічної готовності сім'ї та дітей до сприйняття нової сім'ї і, взагалі, відсутністю норми визначення такої готовності. Виявлені неузгодженості виявилися характерними не лише для України, а й для країн пострадянського простору [8].

Отже, було встановлено, що при наданні висновку громадянам України "Про можливість їх бути усиновителями" не враховується психологічна зрілість подружньої пари та її психологічні характеристики. На відміну від зарубіжної практики в Україні усиновлення обмежується з'ясуванням житлово-побутових умов проживання подружжя (на практиці це одноразове відвідування сім'ї спеціалістом ССД), аналізу стану фізичного здоров'я подружжя, виявлення їхніх доходів; а також побажань щодо статі, віку та стану здоров'я бажаної дитини як орієнтованих на "замовлення дорослих". Також відсутні дії щодо оцінки потреб дитини та її підготовки до проживання в новій сім'ї. Такий стан може суттєво понижувати якість акту усиновлення дитини і нести ризики скасування судового рішення.

Кожна держава законодавчо встановлює норми визнання в суспільстві позитивності акту усиновлення, а також критерії їх дотримання, досягнення яких має слугувати його ефективності. Нами було встановлено, що

такими критеріями є: 1) несуперечність моральним засадам суспільства; 2) відповідність сімейного життя встановленим суспільством нормам; 3) формування стосунків родинності та формування потреб у дотриманні циклічності процесів життєтворення.

В результаті теоретичного аналізу були виокремлені основні етапи соціально-психологічного процесу усиновлення, що задля прогнозування його ефективності, спрямовують роботу відповідних соціально-психологічних служб. Вони включають як адміністративно-правову, так і соціально-психологічну складову. Згідно останньої складової, процес усиновлення (як і іншого типу заміної сім'ї) передбачає такі етапи, як: мотивацію, прийняття рішення, входження дитини в сім'ю та проживання в ній до досягнення повноліття (результативність), а також готовність усиновленого до ретрансляції сімейного досвіду в своє подальше життя як його ефективність. Ці соціально-психологічні складові процесу розгортаються засобом їх включення в адміністративно-правову процедуру усиновлення через звернення до уповноважених органів, етап підготовки та взаємодобору дитини та сім'ї, етап входження дитини в сім'ю в результаті судового рішення та етап формування сім'ї в новому складі а також її життєдіяльність як цілісної сім'ї, в умовах якої дитина має досягнути повноліття та перейти на етап самостійного життя із подальшим збереженням родинних стосунків дитини у віці дорослого із батьками-усиновлювачами [8].

Попри сказане, процес усиновлення все таки залишається не таким і однозначним. Хоча в країнах Західної Європи усиновлення можливе лише в інтересах дитини, однак воно також направлене на те, "щоб забезпечити" бездітних дорослих осіб спадкоємцями, а також може створювати прецеденти, наприклад для збереження власності може допустити шлюб між усиновлювачем і усиновленою особою. Водночас в Німечкому цивільному укладі стосунки між дітьми і дорослими в ситуації усиновлення мають набувати таких же ознак як між кривними батьками та їхніми дітьми. Подібне розуміння усиновлення зафіксоване у законодавстві Великої Британії [5; 9].

Отже, аналіз теоретичних джерел показав, що незалежно від країни процедура усиновлення передбачає врегулювання наступних чинників процесу усиновлення, а саме: вік усиновлювачів, матеріально-економічні та житлові умови сім'ї, соціально-психологічні характеристики подружжя, що зіставляються із потребами та умовами захисту дитини тощо. Так, щодо вікової різниці усиновлювачів та усиновлених дітей в законодавстві України до вересня 2011 р. зазначалося, вона не може перевищувати 45 років. Із останніми змінами до СК України таке обмеження виключили, адже слід зважати на те, що усиновлені діти з роками дорослішають, а їхні батьки наближаються до похилого віку. Слід зауважити, що за законодавством інших країн, вік, з якого дозволяється усиновлювати дітей, відрізняється від віку зазначеного українським законодавством. Наприклад, у Болгарії, Греції, Ісландії, Македонії, Угорщині максимальний вік усиновлювача – 45 років, у Нідерландах – 42 роки, у Хорватії – 35 років [5]. Водночас в цих країнах крім різниці у максимальному віці для усиновлення враховується і мінімальний вік дорослого. Так, у Німеччині та Великобританії усиновити дитину можна особі не молодше за 25 років, а у Франції – віком за 35 років [5; 8].

У більшості країн світу, акт усиновлення не має сили зворотної дії, що не характерно Україні, де акт усиновлення може бути скасованим через судові рішення. Цей факт ще раз засвідчує непослідовність та двонаправленість правових дій щодо усиновлення: одним судо-

вим рішенням усиновленій дитині надається статус сина чи доньки, а наступним скасовується. Можна сказати, що нормативно закріплена зворотність дії усиновлення нівелює його прирівнення до природного процесу народження кривних дітей, факт якого залишається вагомим і непорушним впродовж всього життя людини. Засвідчуючи правові колізії, які вказують на хиткість положення дитини у заміній сім'ї (усиновлювачів) можемо передбачити її віддзеркалення у побудові соціально-психологічних відносин сімейного життя новоствореної сім'ї, де відхідні шляхи (у випадку суб'єктивного відчуття невдачі) вже прописані для дорослих. Це такі правові норми, які дозволяють розусиновлення у ситуації виникнення певних фактів, що суттєво змінюють умови усиновлення, як-то: невиліковні хвороби, які проявилися після акту усиновлення тощо (ст. 238 СКУ).

Таким чином, проведений нами соціально-культурно-правовий екскурс щодо явища створення сім'ї усиновлення зазначив, що його соціальне визнання, як позитивного явища залежить від ряду соціальних чинників, які б засвідчували його відповідність моральним устоям суспільства та встановленим законодавчим нормам, діючим в конкретній країні. Серед них типовими виступають такі, як: 1) набуття сім'єю усиновлювачів статусу сім'ї, прирівняної до сімей з кривно народженими дітьми із усіма типовими для цих сімей повноваженнями; 2) дотримання сім'ями моральних норм функціонування суспільства (справедливість, довіра, пошанування тощо), умовою дотримання якого є відкритість усиновлення, а ускладнення - таємниця; 3) делегування батькам законного представництва прав та інтересів дитини; 4) взаємність у побудові стосунків між усіма членами суспільства та між сім'єю і громадою; 5) наявність жорсткої правової процедури оформлення та контролю процесу усиновлення.

Порівняння практики вітчизняного та міждержавного усиновлення засвідчує, що будь-які нормативні обмеження створюють ризики деградації в соціальному функціонуванні його учасників, а сам акт усиновлення потребує заходів щодо його визнання в категоріях норми відносно дорослих його учасників та факту прийняття в сім'ю дитини. Виокремлені нами в процесі аналізу соціальні чинники, на нашу думку, визначатимуть специфіку та соціальні межі життєдіяльності сім'ї усиновлювачів, де норма "таємниці усиновлення" як така, що продовжує діяти на терені України, може вносити суттєві обмеження щодо набуття сім'єю характеристик соціального та психічного здоров'я для її членів і, особливо, для усиновленої дитини.

Висновки. Отже усиновлення є заміною сім'єю для осиротілої дитини, яка суттєво вирізняється від інших, діючих в Україні, заміїнних сімейних форм (прийомна, патронатна, опікунська) своєю максимально-приватною зорієнтованістю на формування сім'ї за типом кривної. Усиновлення як двоспрямований процес, що з боку дорослих орієнтований на задоволення потреба в дитині і батьківстві, а з боку дитини вказує на її потребу в захисті та догляді. Усиновлення реалізується за особливих ситуаційних обставин і соціально схвалюється лише за умов, які не суперечить моральним засадам суспільства, згідно яких сім'я має розвиватися на основі підтримки стосунків сімейності й родинності, просоціальності й циклічності життєтворення, що визнається соціально ефективним. Як культурна форма традиційності сімейного життя кожного народу усиновлення регулюється правовими нормами окремої країни через встановлену процедуру, метою якої є орієнтація на досягнення показників здорового функціонування сім'ї з дитиною не залежно від її походження (кривна, некривна).

Узагальнюючи проведений нами аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження можна сказати, що ефективність створення сім'ї через усиновлення і розбудова психологічних меж її життєдіяльності, після входу некривної дитини, буде можливий шляхом здійснення профілактики та відповідної розбудови дитинство-охоронної системи уповноважених органів та виконавчих структур згідно ліцензування та акредитації; введення спеціальних посад соціальних педагогів, соціальних працівників та практикуючих психологів з сімейної проблематики.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у подальшому пошуку та розробці професійної системи щодо компетенції і майстерності психологів, соціальних працівників у роботі з сім'ями, які бажають стати усиновлювачами, дітьми, які можуть бути усиновленими, щоб відповідала світовим стандартам, включно з прийняттям положення про відкритість процесу усиновлення.

Список використаних джерел

1. Бевз Г. Подружжя взаємодія як механізм перегляду позицій замісного батьківства / Г. Бевз // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України; за ред. С.Д. Максименка. – Т. XIII, ч. 7. – К., 2011. – С. 15–22.
2. Бевз Г.М. Прийомна сім'я: соціально-психологічні виміри: монографія / Г.М. Бевз. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. – 44 с.
3. Васильченко О.М. Концепт "Сім'я" в постнекласичній психології / О.В. Васильченко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Психологічні науки. –

2012. – Т. 2, Вип. 9. – С. 38–42. [Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmdups_2012_2_9_9.pdf]

4. Говорун Т.В. Гендерна психотерапія в економічній ресоціалізації подружжя / Т.В. Говорун // Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України; за ред. С.Д. Максименка, З.Г. Кісарчук. – Ніжин: Міланік, 2008. – Т. 3 Консультативна психологія і психотерапія. – Вип. 5. – С. 181–191.

5. Деркаченко Ю. Співробітництво в процесі міждержавного усиновлення: міжнародно-правовий аспект / Ю. Деркаченко // Юридична Україна. – 2005. – № 7. – 91–96 с.

6. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка: Навч.-метод. посіб.: в 2-х кн. / за заг. ред. Г.М. Бевз, М.Й. Боришевського. – К.: Міленіум, 2005. – 286 с.

7. Зоря А. Зарубежная семья: права иностранных граждан на усыновление украинских детей / А. Зоря. – К.: Юридическая практика. – 2001. – 10 с.

8. Мельничук Т.І. Соціально-психологічні чинники забезпечення ефективності процесу усиновлення дітей: Дис. ... кан. психол. наук: 19.00.05 / Т.І. Мельничук; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К.: 2015. – 276 с.

9. Мельничук Т.І. Визначення індикаторів психологічної готовності сім'ї до усиновлення / Т.І. Мельничук // Наукові записки. – Острого: Вид-во Національного ун-ту "Острозька академія", 2013. – Вип. 22. – С. 116–122. (Серія "Психологія і педагогіка").

10. Сатир В. Как строить себя и свою семью / В. Сатир; пер. с англ. – М.: Педагогика-Пресс, 1992. – 192 с.

11. Сборник национальных докладов. "Дети и попечение в интернатных учреждениях – новые стратегии для нового тысячелетия": 2-я международная конф.: депонированная рукопись. – Стокгольм, 2003. – 140 с.

12. Шнейдер Л. Психология семейных отношений: курс лекций / Л. Шнейдер. – М.: Апрель-Пресс; ЭКСМО-Пресс, 2000. – 512 с. (Серия "Кафедра психологии").

Надійшла до редколегії 24.05.16

Татьяна Мельничук, канд. психол. наук, ст. науч. сотруд.
Институт психологии имени Г.С. Костюка АПН Украины, Киев

СОЦИАЛЬНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ГРАНИЦ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕМЬИ УСЫНОВИТЕЛЕЙ

В статье раскрыты основные характеристики функционирования семьи усыновления как малой группы, которая развивается по аналогии кровной на основе сохранения психологических границ семьи, ее интеграции в ближайшее социальное окружение и ее целостности даже после достижения детьми совершеннолетия. На основе теоретического и практического анализа, собственного социального опыта проанализировано сравнение украинского и международного опыта по осуществлению социально-психологической работы с усыновителями и их семьями.

Ключевые слова: усыновление, воспитание не кровного ребенка, социально-психологическая поддержка усыновителей.

Tatyana Melnychuk, PhD., Sen. Sc. Employee
G.S. Kostyuk Institute of Psychology NAPS of Ukraine, Kyiv

SOCIAL FACTORS OF DEVELOPMENT THE PSYCHOLOGICAL BOUNDARIES OF VITAL FUNCTIONS OF THE ADOPTIVE FAMILY

The article describes the main characteristics of functioning the adopted family as a small group that develops by the analogy of family of the blood based on the preservation the psychological boundaries of the family, its integration into the nearest social environment and its integrity even after the children reach the age of majority. On the ground of theoretical and practical analysis, own social experience analysed comparing Ukrainian and international experience in the implementation of socio-psychological work with adoptive parents and their families.

Keywords: adoption, upbringing not of blood child, social-psychological support for adoptive parents.

УДК 316.77

Марія Мурадханян, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНОГО КІНО

Статтю присвячено висвітленню можливостей використання соціального кіно як інструменту соціальної роботи. Виділено основні клієнтські групи, проблеми яких висвітлені у соціальному кіно. Виокремлено цільову аудиторію для соціально-психологічної роботи з використанням соціального кіно та основні функціональні задачі соціального кіно, форми та способи його використання як інструменту роботи з кожною аудиторією.

Ключові слова: соціальне кіно, технологізація, висвітлення соціальних проблем, інформування, проблематизація, профілактика.

Соціальне кіно – це напрямок кінематографу, головною задачею якого є висвітлення актуальних соціальних проблем для зміни соціальної ситуації. Кінематограф, що зародився у кінці XIX ст., пройшов етап свого становлення як виду мистецтва, а згодом звернув увагу і на соціальні проблеми. Соціальні функції кіно почало виконувати у період I Світової війни, коли кінохроніка,

що мала інформаційний характер, та військові патріотичні фільми виконували вже не розважальну функцію, а мали інформувати населення та формувати громадську думку до тогочасних подій.

З того часу соціальне кіно розвивалося, утворювало напрями та кіношколи. Соціальне кіно як соціокультурний феномен об'єднав довкола себе художні та докумен-